

bami. Če spodrija na eni strani parlament s svojimi »ustavo spreminjajočimi zakoni« ustavotvorno skupščino, spodrija na drugi strani zakonska in zlasti zasilna uredba bolj in bolj parlament. To pa pomeni vidno preponderanco upravne oblasti.

Akademija za meddržavno pravo v Haagu.

Dr. Gorazd Kušej.

Naslovna znanstvena institucija (uradni naslov ji je L' Académie de Droit International de la Haye) je letos praznovala desetletnico svojega delovanja.¹ Ob tej priliki naj seznanim domači pravni svet s postankom, delovanjem in smotrom tega zavoda.

Ideja akademije za meddržavno pravo se je rodila leta 1907, v času druge haaške mirovne konference. Namen je bil, ustanoviti visok znanstveni zavod, ki bi se bavil s proučevanjem problemov meddržavnega prava v kraju, kjer naj bi se vršile redoma mirovne konference in kjer bi imela sedež meddržavna sodišča. Druga mirovna konferenca je tudi načrt za tak zavod uradno registrirala.

L. 1910 je bil začetek prvi korak k uresničenju tega načrta s širokopotezno akcijo po holandskih pravniki. Ustanovili so nizozemski komite, ki je tudi že izdelal provizorični statut.

Nameravana je bila ustanovitev visoke šole, ki bi pa ne delovala vse leto, marveč le v času visokošolskih počitnic. Učno osebje naj bi tvorili odlični pravni znanstveniki, verzirani v vprašanjih meddržavnega prava, pripadniki raznih narodnosti, katere bi uprava akademije vsako leto povabila na sodelovanje.

S tem so hoteli dati priliko, da se stvari taka znanstvena sredina, kjer bi se mogli kritično premotriti vidiki, pod katerimi znanstveniki raznih narodnosti gledajo na meddržavno pravo. Znana stvar je namreč, da ima pouk meddržavnega prava v raznih državah svoj bistveni narodnostni značaj, ki ne zavisi v najmanjši meri od politične

¹ Pisu teh vrstic je prožila blagodarnost jugoslovanskega rotarianskega distrikta redko priliko in možnost, spoznati osebno ta visoki, pri nas skoro neznani znanstveni zavod.

moči in meddržavnega položaja dotične države. Tako bi ta zavod tvoril žarišče vseh mogočih teorij o meddržavnem pravu, omogočal mednarodno kontrolo o pravilnosti zastopanih mnenj, ter mnogo doprinesel k temu, da se uresniči zahteva po internacionalizaciji meddržavnega prava.

Kakor vedno je tudi pri ustanovitvi tega zavoda imelo važen pomen finančno vprašanje. Druga mirovna konferenca je še mislila na sodelovanje različnih vlad, ki bi s svojimi prispevki omogočale delovanje zavoda. Na srečo zavoda in v garancijo popolne znanstvene neodvisnosti, ki je edini pogoj za objektivno proučevanje tako kočljivih vprašanj, kakor so vprašanja meddržavnega prava, se je izkazala Carnegiejeva ustanova za svetovni mir, ki jo je ustvaril znani človekoljub in mecen Carnegie meseca decembra 1910. Odsek te ustanove za meddržavno pravo se je začel zanimati za projekt nizozemskega komiteja. Ko je končno tudi institut za meddržavno pravo v svoji seji z dne 8. oktobra 1913 v Oxfordu priporočil ustanovitev visokega znanstvenega središča za proučevanje meddržavnega prava in sorodnih znanosti v Haagu, da bi se na ta način olajšal temeljit in nepristranski pretres vprašanj, ki so v zvezi z meddržavnopravnimi odnošaji, je bil zavodu zasiguran obstoj v popolni finančni neodvisnosti od vlad različnih držav.

Ideja je bila nato sprejeta z veliko simpatijo uradno v raznih državah in v vseh znanstvenih krogih. Ustanovitvena seja je bila v mirovni palači v Haagu, ki je od najimpozantnejših stavb na svetu sploh. Sezidana je z denarjem omenjene ustanove v krasnem kraljevem parku, ki je dar nizozemske vlade, notranja oprava pa dar skoro vseh držav, ne samo Evrope marveč tudi ostalih kontinentov. Tu je tudi sedež stalnega dvora za meddržavno arbitražo ter stalnega mednarodnega sodišča. V dneh 10. do 12. januarja 1914 so bila pravila končno določena v zgoraj že omenjenih smernicah. Dne 28. januarja 1914 je akademija postala pravna oseba v smislu holandskih zakonov, otvoritev bi se morala vršiti 1. oktobra 1914, medtem pa je izbruhnila svetovna vojna in preprečila pričetek delovanja, ki je bilo določeno za leto 1915.

Vtis grozot svetovne vojne je ob njenem prestanku ustvaril ugodna tla za ustanovitev dveh meddržavnih institucij, namenjenih, da se preprečijo vojne in oborožene intervencije, namreč Društva narodov in stalnega meddržavnega sodnega dvora.

Ta dvojna ustanovitev je zopet oživila napore, da se končno uresniči pred izbruhom vojne že dozorelo delo.

Društvo narodov je izrazilo svojo simpatijo za znanstveno institucijo in komite pravnikov, ustanovljen po Svetu Društva narodov, z nalogo, da izdela načrt stalnega meddržavnega sodnega dvora, je v eni svojih sej v mirovni palači v Haagu izrekel soglasno željo, naj akademija za meddržavno pravo v Haagu, ustanovljena l. 1913. začne svoje delovanje čimprej mogoče ob strani stalnega razsodišča in stalnega meddržavnega sodnega dvora v mirovni palači v Haagu.

Tako je bila akademija uradoma otvorjena pod pokroviteljstvom nizozemske vlade dne 14. julija 1923 ob prisotnosti zastopnikov držav, društva narodov, velikih meddržavnih institucij, vseučiliškega in pravnega sveta ter tiska vseh dežel. Od tega leta dalje akademija redno deluje. Pouk, ki je bil doslej še vedno brezplačen, se vrši v mesecih juliju in avgustu in obsega dva tečaja. Vsak tečaj je v sebi zaključena celota in traja štiri tedne. Vsebinsko se pouk deli v tri glavne dele in to: v zgodovinski razvoj meddržavnega prava, načela javnega meddržavnega prava ter načela zasebnega meddržavnega prava. Poleg tega je kuratorij tudi uvedel posebna predavanja upravnega, trgovskega, ekonomskega in finančnega prava ter raziskavanja, katerim so predmet meddržavne organizacije, meddržavno sodstvo, pereči ter aktualni kontinentalni kakor regijonalni problemi, vojno in nevtralitetno pravo.

Vsa predavanja se vrše v francoskem jeziku. Izjema tega načela so le seminarji, v katerih se vodi diskusija med docentom ter slušatelji o različnih vprašanjih obravnavanega predmeta ne le v francoskem, marveč tudi v nemškem in angleškem jeziku, da je tako mogoče hitreje in lažje izraziti misli ter mnenja. Uče pa odlični znanstveniki tako teoretiki kakor praktiki na področju meddržavnega prava, ki so pripadniki raznih narodov ter držav tako Evrope kakor Amerike. Vsa predavanja objavlja nato v zbirki predavanj (*Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de la Haye*), ki jo je spočetka izdajalo pariško založništvo Hachette, prevzelo pa in jo nadaljuje znano založništvo Sirey. Doslej obsega zbirka letnike predavanj 1923 do vklj. 1931 v 38 obilnih zvezkih. Imena mož, poklicanih k sodelovanju, kakor raznolikost in temeljitost obdelanih vprašanj dajejo tej zbirki posebno mesto v slovstvu meddržavnega prava. Ni skoraj vprašanja, na katero človek ne bi našel odgovora v tej bogati zbirki ali vsaj dragocenih slovstvenih podatkov in direktiv. Znanstveno uporabo silno olajšuje takozvani zvezek z razporedom predavanj petih let (*Volume des Tables quinquennales*), ki ga izdaja akademija

vsakih pet let z alfabetičnim in sistematičnim kazalom. Prvi tak zvezek so izdali l. 1929, ki obsega pregled predavanj letnikov 1923 do vklj. 1927, to je prvih 21 zvezkov zbirke.

Vprašanje slušateljstva je zanimalo že prve ustanovitelje. Od njegove sestave sta namreč v veliki meri odvisna kakovost in obseg vpliva, ki ga hoče uresničiti akademija. Dasi je pristop na akademijo v načelu dovoljen vsakomur, ki mu njegova prejšnja izobrazba dovoljuje slediti predavanjem, se zbira vendar na akademiji le elita raznih narodnosti. Poslušajo diplomatski, visoki administrativni ter sodni funkcionarji in častniki tako suhozemne kakor pomorske vojne sile iz raznih držav in ukaželjni mladi pravniki, ki žele izpopolniti svoje že končane študije zlasti še na področju meddržavnega prava. Za slušatelje je neprecenljiva ugodnost, da smejo uporabljati bogato knjižnico Carnegijeve ustanove v mirovni palači in si celo brez posebnih obličnosti izposojati tudi knjige na dom. Ni skoro dela in ni revije o meddržavnem pravu, ki jih v knjižnici ne bi bilo. Ona je obenem tudi na uporabo meddržavnim sodnikom in razsodnikom. Tako proži akademija svojim slušateljem, ki imajo priliko videti tudi praktično udejstvovanje meddržavnega prava ob strani dveh tako tehtnih institucij kakor sta stalno meddržavno razsodišče ter stalno meddržavno sodišče, velike znanstvene koristi, obenem pa izpolnjuje še nalogo, ki je raz čisto človeško stališče mogoče še lepša in vzvišenejša, namreč da združuje v meddržavnem pravnem središču, v krasnem krajevnem okolju kvalificirane pripadnike raznih narodnosti in rodov, pospešuje nepristransko in brez strasti izjave misli in mnenj ter vzajemno spoznavanje in razumevanje, ki sta edino pravo in trdno jamstvo za svetovni mir!

V pravilnem doumetju te naloge sta nizozemska vlada ter kuratorij akademije ustanovili nekaj stipendij, da omogočita mladim sposobnim ljudem prihod v to sredino, ki jim lastna sredstva tega ne dopuščajo. Tudi vlade nekaterih drugih držav so sledile temu zgledu in številno zasebnih udruženj. Od teh je treba na prvem mestu imenovati svetovno mednarodno zvezo Rotarijcev.